

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 342.25

М. О. Кизим, д. е. н, професор,
В. Є. Хаустова, д. е. н, доцент,
О. В. Козирєва, д. е. н, доцент

ЕВОЛЮЦІЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В
ЕВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Актуальність теми дослідження. Європейське співтовариство володіє значним досвідом проведення регіональної політики, тому актуальним є його аналіз, а також пошук можливостей імплементації європейського досвіду в Україні.

Постановка проблеми. В ЄС регіональна політика здійснюється на чотирьох рівнях. Найбільший інтерес викликає аналіз особливостей її проведення на наднаціональному рівні, оскільки: вона найчастіше реалізується в ЄС безпосередньо з наднаціонального на регіональному рівні; це особливо характерно для нових країн-членів ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В основі дослідження досвіду регіональної політики в ЄС були використані наукові праці: Д. Бедерака, А. Гусейнова, А. Кузнецова, Б. Лавровського, С. Леонова, О. Сидоренко, Т. Стройко, С. Федорюк, В. Чужикова, Е. Сидорової та ін.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Подальшого осмислення в умовах істотного розширення рамок ЄС вимагає питання опрацювання накопиченого досвіду регіональної політики в ЄС, його аналіз та оцінка, а також визначення напрямків удосконалення регіональної політики з врахуванням сучасних викликів.

Постановка завдання. Метою даної статті є аналіз еволюції регіональної політики в ЄС, що здійснюється на наднаціональному рівні та виявлення можливостей і напрямків імплементації європейського досвіду в Україні.

Виклад основного матеріалу. У статті досліджено типи та види регіональної політики в ЄС. Розглянуто два основних етапи в її розвитку, їх цілі та пріоритети, інструменти реалізації, особливості проведення та фінансування за цілями впроваджуваної політики та країнами-членами. Проаналізовано особливості та цілі функціонування структурних фондів ЄС.

Висновки. На основі проведеного аналізу зроблено висновок про суттєве еволюціонування регіональної політики за час існування ЄС. Доведено, що сьогодні регіональна політика в ЄС все більш переймається ідеологією «згуртування» своїх країн-членів. Визначено успіхи політики ЄС, проте показано, що більша частина досягнутих результатів спостерігається переважно в відсталих регіонах ЄС. Відзначено, що залишається відкритим питання вирівнювання диспропорцій у рівні економічного розвитку територій ЄС, а також ряд інших питань, пов'язаних із міграцією, безробіттям, екологією.

Ключові слова: регіональна політика; Європейський союз; еволюція; політика підтримки; структурні фонди.

UDC 342.25

M. O. Kyzym, Doctor of Economic Sciences,
 Professor,
V. Y. Khaustova, Doctor of Economic
 Sciences, Associate Professor,
O. V. Kozyreva, Doctor of Economic
 Sciences, Associate Professor

EVOLUTION OF REGIONAL POLICY IN THE
EUROPEAN UNION

Urgency of the research. The European Community has considerable experience in conducting regional policies, therefore its analyzing is relevant, likewise is the search for possibilities for the implementation of European experience in Ukraine.

Target setting. In the EU, regional policies are implemented at four levels. Most interesting appears the analysis of characteristics of its conducting at the supra-national level, since: it is most often implemented in the EU at the regional level directly from the supra-national level; this practice is very common of the new EU Member States.

Actual scientific researches and issues analysis. The research on the experience of regional policy in the EU was based on scientific works of: D. Bederak, A. Huseynov, A. Kuznetsov, B. Lavrovskiy, S. Leonov, O. Sidorenko, T. Stroiko, S. Fedoriuk, V. Chuzhykov, E. Sidorova and others.

Uninvestigated parts of general matters defining. In the context of the substantial enlargement of the EU framework, further consideration should be aimed at the processing of the accumulated experiences of implementation of regional policy in the EU, its analyzing and assessing, as well as defining the directions of improving regional policies, in view of the current challenges.

The research objective. The purpose of this article is an analysis of evolution of regional policies in the EU, which is being implemented at the supra-national level, together with identification of the possibilities and directions for the implementation of the European experiences in Ukraine.

The statement of basic materials. The article studied the types and kinds of regional policies in the EU, considering two major stages in its development, their objectives and priorities, the tools for implementation, the characteristics of conducting, and the financing both by the objectives of the implemented policy and by the EU Member States. The purposes and features of functioning of the EU structural funds have been analyzed.

Conclusions. On the basis of the carried out analysis, it is concluded that there has been a significant evolution of regional policy during the period of the EU's existence. It is proved that the European Union's regional policy today is increasingly permeated by the ideology of «unification» of its Member States. The successes of the EU policies have been identified, also it has been shown that most of the results achieved are concentrated in the backward regions of the EU. It is specified that the question of leveling the imbalances in the level of economic development of the EU territories remains open, as well as a number of other issues related to migration, unemployment, and ecology.

Keywords: regional policy; European Union; evolution; support policy; structural funds.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

DOI: 10.25140/2410-9576-2017-1-4(12)-189-200

Актуальність теми дослідження. Основні напрямки реалізації регіональної політики, а також механізми та інструменти її проведення, індивідуальні для кожної країни і визначаються специфічними для неї проблемами. У той же час, Європейське співтовариство володіє на сучасному етапі значним досвідом проведення єдиної регіональної політики, який має велике значення для інших країн світу. Країни, що входять до Європейського Союзу, мають багато спільних інструментів підтримки відсталих територій та важелів координації територіального розвитку. Ефективна координація територіального розвитку з єдиного європейського центру дозволяла впроваджувати і підтримувати на відсталих територіях передові напрямки реалізації регіональної політики - від стимулювання створення наукоємних виробництв в депресивних регіонах до організації промислових кластерів в сільськогосподарських регіонах країн ЄС. Тому актуальним є аналіз досвіду реалізації регіональної політики в ЄС, визначення проблем та успіхів у досягненні її цілей, а також можливостей імплементації європейського досвіду в Україні.

Постановка проблеми. Необхідно відзначити, що регіональною політикою в Європейському Союзі (ЄС) почали займатися ще в 50-х роках ХХ-го століття. З плином часу регіональна політика в ЄС еволюціонувала, при цьому змінювалися її цілі, пріоритети та інструменти реалізації. Протягом тривалого проміжку часу регіональна політика ЄС носила фрагментарний характер і не орієнтувалася на кінцеві цілі, був відсутній інструментарій їх досягнення. Однак з середини 70-х років все більше уваги стало приділятися вирівнюванню соціально-економічного розвитку регіонів. Але практика показала, що така політика теж є не зовсім ефективною. Більшість регіонів країн-членів ЄС продовжували залишатися відстаючими. Тому з 2000-х рр. орієнтири регіональної політики ЄС все більше стали зміщатися у бік ефективної підтримки регіонів - точок економічного зростання при підтягуванні відстаючих регіонів до певного соціально-економічного рівня.

У ЄС регіональна політика здійснюється на чотирьох рівнях: наднаціональному, національному, регіональному та місцевому. Найбільший інтерес викликає аналіз особливостей проведення регіональної політики в ЄС на наднаціональному рівні, що пов'язано з таким: 1 – найчастіше регіональна політика в ЄС реалізується безпосередньо з наднаціонального на регіональному рівні, минаючи національний; 2 – це зміщення особливо спостерігається в нових країнах - членах ЄС; 3 – оскільки Україна підписала Угоду про асоціацію з ЄС, практика наднаціонального формування та впровадження регіональної політики є особливо актуальною для нашої країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика регіонального розвитку країн ЄС весь цей час служила об'єктом досліджень і дискусій вчених і практиків. Вагомий внесок у дослідження різних аспектів проблеми регіональної політики внесли такі західні науковці, як: Р. Буайе, А. Браманте, У. Ізард, Ф. Перру, Г. Мюрдаль, К. Уівер та інші. Політику регіонального розвитку та досвід її здійснення у країнах Європейського Союзу досліджено у роботах Д. Бедерак, А. Гусейнова, А. Кузнецова, О. Сидорової, Т. Стройко, С. Федорук, В. Чужикова та ін. Дослідженню концепцій регіональної політики, регіональних диспропорцій присвячено роботи А. Вдовічена, О. Геймана, М. Долішнього, О. Раєвневої, О. Сторонянської, Т. Стройко, М. Чумаченка та інших. В їх працях аналізуються процеси розвитку територій, механізми оцінки регіональних диспропорцій, підходи до визначення пріоритетів регіональної політики, досліджуються різні аспекти проблеми формування регіональної політики як у ЄС, та і в Україні.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. В той же час, незважаючи на досить великий перелік наукових робіт в цій предметній області, деякі питання залишаються «відкритими» і вимагають подальшого осмислення в умовах істотного розширення рамок ЄС. Серед них: вибір ефективних інструментів і механізмів регіонального розвитку; обґрунтування пріоритетів регіональної політики та шляхів їх досягнення; опрацювання накопиченого досвіду регіональної політики в ЄС, його аналіз та оцінка, а також визначення напрямків удосконалення регіональної політики з врахуванням сучасних викликів.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Постановка завдання. У зв'язку з вищесказаним, метою даної статті є аналіз еволюції регіональної політики в ЄС, що здійснюється на наднаціональному рівні та виявлення можливостей і напрямків імплементації європейського досвіду в Україні.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи еволюцію регіональної політики в ЄС, необхідно проаналізувати її основні типи (Рис. 1).

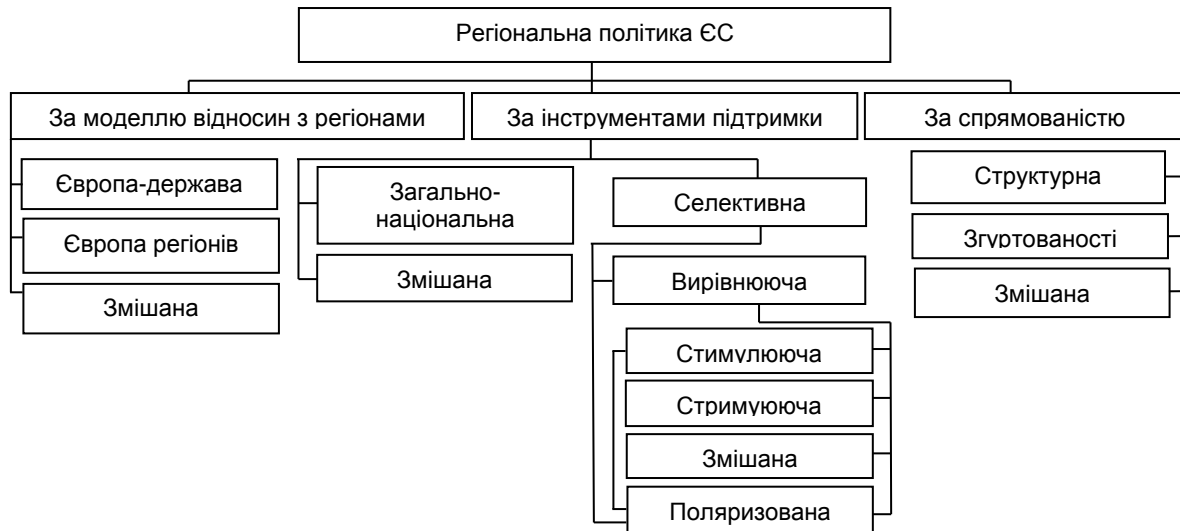

Рис. 1. Класифікація типів регіональної політики в ЄС (укладено за [1–11])

Як видно на Рис. 1, регіональна політика в ЄС на наднаціональному рівні в першу чергу класифікується в залежності від моделі відносин з регіонами. На початку функціонування ЄС регіональна політика здійснювалася згідно з концепцією «Європа-держава», а з другої половини 80-х рр. XX ст. - «Європа регіонів» [12–15]. Відповідно до першої концепції вплив наднаціональних органів ЄС на розвиток регіонів країн-членів здійснювався через національні органи управління. У концепції ж «Європа регіонів» передбачається поступове відмирання ролі і значення національного рівня в проведенні регіональної політики в країнах - членах ЄС, але в той же час зростає активна участь регіонів в управлінських функціях наднаціонального рівня ЄС.

З переходом ЄС на модель регіональної політики «Європа регіонів» посилюється також горизонтальна інтеграція на базі інтенсифікації міжрегіональної співпраці. З переходом на цю регіональну модель в Європейському Союзі була введена система багаторічних фінансових планів [12–14].

За спрямованістю наднаціональна регіональна політика ЄС ділиться на структурну, політику згуртованості та змішану [1; 4; 5; 8; 11]. Структурна політика передбачає реструктуризацію економіки регіонів, з відходом від старопромислового або сільськогосподарського її характеру до постіндустріальної економіки послуг й економіки, заснованої на знаннях. Політика згуртованості передбачає більш широку мету – сприяння гармонійному розвитку ЄС за допомогою створення умов для економічного і соціального згуртування регіонів і держав-членів. Ця політика, перш за все, спрямована на згуртованість нових членів ЄС, так як вони, як правило, мають значно нижчий рівень соціально-економічного розвитку.

Для досягнення поставлених цілей в ЄС передбачаються основні типи інструментів, що належать, відповідно, до загальнонаціональної та селективної політики (Рис. 1) [2; 5; 11]. Загальнонаціональна регіональна політика спрямована на створення загальних передумов, що сприяють розвитку регіонів, на подолання правових, адміністративних та організаційних «бар'єрів», що перешкоджають залученню інвестицій в регіони країн - членів ЄС. Селективна регіональна політика ЄС передбачає цілеспрямований вплив на певні регіони країн-членів, в залежності від їх соціально-економічного та екологічного стану. Вона, в свою чергу, ділиться на вирівнюючу та поляризовану. Вирівнююча селективна регіональна політика спрямована на вирівнювання еко-

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

номічного розвитку регіонів країн - членів ЄС. Поляризована селективна регіональна політика передбачає пріоритетну підтримку одного або декількох регіонів, які мають високий економічний потенціал та інвестиційну привабливість.

Вирівнююча селективна регіональна політика ділиться на стимулюючу, стримуючу і змішану. Стимулююча регіональна політика використовується при здійсненні як вирівнюючої, так і поляризованої регіональної політики. У першому випадку об'єктом вибіркового впливу держави є проблемні регіони, а в другому – регіони-«локомотиви зростання». Стримуюча регіональна політика в ЄС використовується тільки в тому випадку, якщо об'єктами впливу є перенаселені міські агломерації. У Табл. 1 наведено порівняльну характеристику видів селективної регіональної політики, використовуваної в ЄС.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика видів селективної регіональної політики країн-членів ЄС [4]

Ознаки	Поляризована селективна регіональна політика	Вирівнююча селективна регіональна політика	
		стимулююча	стримуюча
Загальні принципи	Базується на принципах подальної системи і на передумові наявності в регіонах «полісів», генеруючих їх поступальний розвиток з метою максимізації національного доходу	Базується на принципі соціальної справедливості, тобто такому просторовому розподілі економічної діяльності, при якому жителі всіх регіонів мають приблизно однакові можливості для досягнення бажаного добробуту	
Об'єкти селективної політики	Регіони, що мають найбільший потенціал економічного зростання	Слаборозвинені (відстаючі) регіони; депресивні регіони, райони нового освоєння; північні території, периферійні райони (прикордонні, гірські, острівні)	Перевантажені міські агломерації; найбільш благополучні регіони з високою щільністю населення і виробництва
Декларовані цілі і завдання	Рациональний розподіл виробництва в просторі і використання виробничого потенціалу кожного регіону з метою зростання загальнонаціонального добробуту - стимулювання ефективної просторової організації	Вирівнювання рівня економічного і соціального розвитку частин країни; скорочення числа проблемних регіонів; рішення проблем розвитку проблемних регіонів	Стимування (обмеження) зростання економічного потенціалу міських агломерацій з метою нівелювання міжрегіональних відмінностей
Основні методи і механізми селективної політики	Розробка великомасштабних програм організації території на базі полісів зростання, центрів і осей розвитку; стимулювання розвитку внутрішніх ареалів найбільших агломерацій	Розробка великих регіональних програм відсталіх регіонів; економічні важелі регулювання проблемних територій; стимулювання максимального використання внутрішнього потенціалу проблемних регіонів (створення підприємницьких зон, промислових і наукових парків)	Контроль над розміщенням виробничих потужностей в великих містах («сертифікати промислового розвитку») і використання інших адміністративних методів регіональної політики; заборона на будівництво нових промислових підприємств
Країни, які застосовують конкретний вид селективної політики	Греція (1960–1980 рр.)	ЄС, Нідерланди (2-га половина 1960-х рр.)	Нідерланди (1990-ті рр.) Франція (1950-1970 рр.) Великобританія (1950-1970 рр.)

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Аналіз практики впровадження політики регіонального розвитку в ЄС на наднаціональному рівні за період з 1951 р. по теперішній час свідчить про те, що її умовно можна розділити на два етапи.

На I етапі (1951 – 1987 рр.) в ЄС впроваджувалася модель «Європа-держава», яка передбачала концентрацію регіональної політики на рівні держав-членів. Загальні кошти з бюджету ЄС виділялися безпосередньо державам-членам ЄС, а ті вже розподіляли їх безпосередньо серед своїх регіонів. Але до кінця 80-х рр. поступово збільшувався вплив наднаціональних органів ЄС на регіони країн-членів. Для цього створювалися відповідні фінансові інструменти та інституційні органи.

Залежно від зростання ролі наднаціональної політики ЄС у вирішенні проблем розвитку регіонів країн-членів перший етап можна умовно розділити на два підетапи. Перший з них (1951 – 1956 рр.) характеризувався незначною роллю наднаціональних органів ЄС у формуванні та впровадженні регіональної політики в країнах-членах. У цей період в 1951 р. був підписаний Паризький договір терміном на 50 років про створення Європейського об'єднання вугілля і сталі (ECSC) в складі 6 країн: Бельгії, Голландії, Італії, Люксембургу, Франції та ФРН [16]. Метою договору було сприяння економічному розвитку країн-членів шляхом утворення спільного ринку для продукції вугільної та металургійної промисловості. Договір базувався на скасуванні ряду заборон на загальному ринку вугілля та сталі. ECSC завершило своє існування в 2002 р., коли відповідний договір втратив силу.

Другий підетап (1957 – 1987 рр.) характеризувався створенням Європейського економічного співтовариства (ЄЕС), а також початком процесів регіональної економічної інтеграції. Були сформовані перші три фонди фінансування розвитку регіонів країн-членів на надрегіональному рівні, введені відповідні структури або їх представництва, які безпосередньо займалися наднаціональним регіональним розвитком в ЄС. На цьому ж підетапі почали діяти рамкові програми (РП), які стали початком інтеграції країн - членів ЄЕС в сфері наукових досліджень і розробок.

Необхідно відзначити, що структурні фонди, що відповідають за перерозподіл фінансових ресурсів, є важливим елементом системи регулювання регіонального розвитку в ЄС. До 90-х років в ЄС фінансуванням регіонального розвитку займалися три фонди (Табл. 2).

Таблиця 2

Структурні фонди, що відповідають за перерозподіл фінансових ресурсів в ЄС [13]

Фонд	Завдання
Європейський фонд регіонального розвитку (European Regional Development Fund – ERDF), створений у 1975 р.	Головним завданням ERDF є зменшення диспропорцій у розвитку різних регіонів країн ЄС. В першу чергу націлений на підтримку і розвитку депресивних і периферійних регіонів
Європейський соціальний фонд (European Social Fund – ESF), створений у 1960 р.	Головне завдання - надання допомоги представникам певних районів, галузей і професій, які опинилися у тяжкому стані в результаті перебудови промисловості у ЄС. Ресурси фонду спрямовують на реалізацію програм із скорочення безробіття, подолання соціальної нерівності, гармонізації професійного і сімейного життя жінок
Європейський фонд орієнтації і гарантій в сфері сільськогосподарства (EAGGF), створений у 1964 р.	Головне завдання - фінансування загальних та конкретних заходів сільськогосподарської політики ЄС

II етап еволюції наднаціональної регіональної політики (1988 р. – по теперішній час) характеризується формуванням всіх фінансових інструментів, необхідних для проведення ефективної регіональної політики. На цьому етапі країни-учасниці ЄЕС почали впроваджувати високі форми економічної інтеграції, був розроблений ряд стратегічних документів, впроваджено довгострокове бюджетне фінансування [18].

Цей етап умовно можна розділити на два підетапи. Перший (1988 –1992 рр.) характеризувався впровадженням в ЄС спільного ринку, затвердженням першого довгострокового бюджету фінансування регіонального розвитку. Подальше фінансування досліджень і розробок відбувалося через РП [19].

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Починаючи з 1988 р., регіональна політика ЄС стала ґрунтуватися на наступних принципах [19]: партнерства – як в плануванні, так і в реалізації регіональної політики повинні брати участь всі зацікавлені соціальні партнери; доповнюваності – фонди ЄС повинні доповнювати фінансові кошти країн-членів, а не замінити їх; субсидіарності – всі дії повинні впроваджуватися на якомога нижчому рівні, який в змозі їх захистити в межах регіону або країни - члена ЄС; концентрації – передбачається обмеженість допомоги з фондів ЄС тільки для невеликої кількості точно визначених цілей і проектів, які мають велике значення для ЄС; програмування – органи ЄС контролюють і здійснюють моніторинг використання коштів, а також забезпечують відповідність процесу загальної політики і конкретним директивам ЄС (мета ж регіональної політики полягає у вирішенні глобальних проблем даного регіону, а не реалізації окремих короткострокових програм); координації – регулювання діяльності структурних фондів проводиться з метою зосередження коштів на пріоритетних напрямках розвитку ЄС і обмеженої кількості регіонів з найбільш серйозними проблемами, які обрані на основі відповідних критеріїв.

З 1988 р. в ЄС була заснована система довгострокового бюджетного фінансування. Першим бюджетом передбачалося фінансування регіональної політики ЄС в розмірі 62,970 млрд євро, в тому числі за рядом країн-членів. Найбільша сума коштів з фондів ЄС надійшла до Іспанії – 20,8%, Італії – 17%, Португалії – 13,4% і Греції – 12,0% [20].

Розподіл коштів структурних фондів ЄС в 1988-1993 рр. здійснювалося в розрізі наступних цілей: 1 – Сприяння розвитку і коригування структури відстаючих регіонів; 2 – Конверсія регіонів, прикордонних районів або частин регіонів; 3 – Боротьба з безробіттям, забезпечення вступу в трудове життя молоді і людей, які були витіснені з ринку праці; 4 – Створення сприятливих умов для адаптації робітників до галузевим змін у виробничих системах; 5а – Сприяння сільському розвитку за допомогою прискорення перебудови структури сільськогосподарського виробництва; 5б – Сприяння сільському розвитку за допомогою підтримки і коригування структури аграрних регіонів [14].

Другий підетап (1993 р. – по теперішній час) характеризується тим, що в ЄС створена рівнодіюча система управління регіональним розвитком країн-членів. Основою цього стали такі події:

- в 1992 р. 12 країн-членів ЄС в Маастріхті (Нідерланди) підписали Угоду про створення ЄС [21], яке вступило в чинності 1 січня 1993 р. і з цього моменту ЄС функціонує на основі двох договорів. Починаючи з цього етапу, регіональний розвиток країн-членів здійснюється відповідно до затверджених стратегічними планами.

- Європейською Радою в березні 2000 р. була прийнята на десятирічний період Лісабонська стратегія створення динамічної і конкурентоспроможної економіки, заснованої на знаннях [22]. Її стратегічна мета – створення найбільш конкурентоспроможної та динамічної в світі економіки, що базується на знаннях, здатної до стійкого економічного зростання при нарощуванні кількості і поліпшенні якості робочих місць і збереженні більшої соціальної згуртованості. У 2005 р. Лісабонська стратегія була оновлена шляхом прийняття партнерства заради зростання та зайнятості і доповнення його Програмою дій Союзу та відповідними національними програмами в цій сфері [23]. Основні напрямки оновленого варіанту Лісабонської стратегії передбачали перетворення ЄС в простір, сприятливий для інвестицій і зайнятості.

- в 2010 р. була прийнята Нова європейська стратегія економічного розвитку на найближчі 10 років «Європа – 2020», яка встановлює три основні чинники зміцнення економіки [24]: 1 – Розумне зростання економіки, засноване на знаннях та інноваціях; 2 – Стабільне зростання і створення економіки, заснованої на доцільному використанні ресурсів і конкуренції; 3 – Всеохоплююче зростання з метою сприяння підвищенню рівня зайнятості населення та досягнення соціальної та територіальної стабільності.

У стратегії сформовані наступні основні цілі, яких ЄС планує досягти до 2020 р. [24]: 1 – 75% населення у віці від 20 до 64 років повинні бути працевлаштовані; 2 – 3% ВВП ЄС має бути інвестовано в дослідження і розробки; 3 – Повинні бути досягнуті цілі енергетичної політики та політики регулювання клімату (в т.ч. на 3% повинна бути знижена забрудненість навколишнього середовища); 4 – Частка учнів, що перервали освіту, не повинна перевищувати 10% і не менше

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

40% молоді повинна мати вищу освіту; 5 – На 20 млн має бути скорочена кількість людей, які перебувають під загрозою опинитися за межею бідності.

Необхідно відзначити, що за цей період за ініціативою Єврокомісії додатково до існуючих було створено декілька фондів. У 1993 р. був створений Фонд згуртування (Cohesion Funds). Його завдання - співфінансування та реалізація окремих проектів в галузі захисту довкілля та розвитку транспорту у менш розвинутих країнах ЄС. Фонд згуртування використовувався для країн, чий ВВП становив менше 90% від середнього по ЄС, за умови, що вони представляли програми економічного розвитку, що відповідали критеріям економічного й монетарного союзу, викладеним у договорі про ЄС. У 1994 р. з метою підвищення конкурентоспроможності рибальства у країнах-членах ЄС був створений Фінансовий інструмент підтримки рибальства (Financial Instrument for Fisheries Guidance - FIFG). [25].

Отже, з прийняттям стратегії «Європа 2020» задля досягнення мети забезпечення економічного розвитку в усіх країнах ЄС продовжують використовуватися три основних фонди (Європейський фонд регіонального розвитку (ERDF), Європейський соціальний фонд (ESF), Фонд згуртування (Cohesion Funds)) та додатково два секторальних (Європейський сільськогосподарський фонд для розвитку сільських районів (EAFRD), Європейський Морський фонд та фонд рибальства (EMFF)). Разом з тим, регіони можуть отримати допомогу від Фонду солідарності (EUSF), до якого країни можуть звернутися у разі великих стихійних лих [25].

При формуванні програм підтримки структурні фонди ЄС зіткнулися з проблемою диспропорцій площ і заселеності регіонів країн-членів. Для проведення відбору регіонів та ефективного проведення в них регіональної політики, починаючи з 70-х рр. XX ст. Евростатом розроблялася багаторівнева система класифікації європейських регіонів (NUTS), яка фактично була остаточно прийнята в 2003 р. Згідно з цією системою передбачається три рівні адміністративно-територіального поділу країн – членів ЄС. Критерієм віднесення регіонів до різного рівня NUTS є чисельність населення: регіони NUTS 1-го рівня – 3-7 млн чол.; 2-го рівня – 0,8-3 млн чол.; 3-го рівня – 0,15-0,8 млн чол. [26]. В даний час ЄС включає в себе 27 (28) країн, адміністративно розділених системою NUTS на 96 регіонів 1-го рівня, 271 – 2-го рівня і 1303 – 3-го рівня.

У цей період триває реалізація рамкових програм (РП) у сфері досліджень і розробок. В даний час реалізовано 7-м РП і поступово реалізується 8-ма РП «Горизонт 2020». Кожна з РП складається з підпрограм і тематичних програм.

РП-7 (2007 – 2013 рр.) була спрямована на [27]: зміцнення наукової і технологічної бази промисловості ЄС і забезпечення високого рівня її конкурентоспроможності; підтримка і вдосконалення дослідницької та інноваційної діяльності наукових центрів, університетів, організацій реального сектора економіки, малих і середніх підприємств; розширення міжнародного і міжнародного наукового співробітництва в Європі; підвищення дослідницького та інноваційного потенціалу всіх держав ЄС. Метою РП-7 було прискорення економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності економіки Європи шляхом інвестування в знання, інновації та людський капітал.

Від попередніх програм її відрізняло ряд нових елементів [27]: значний акцент на пріоритетні тематичні напрями наукових досліджень, а не на «інструменти»; суттєве спрощення процедур реалізації; повніше врахування вимог промисловості при проведенні досліджень завдяки спеціально розробленій схемі «технологічні платформи та загальні технологічні ініціативи»; створення Європейської дослідницької ради, яка здійснює фінансування провідних фундаментальних досліджень; міжнародне співробітництво в усіх напрямках програми; розвиток «регіонів знань» - комплексів регіональних наукових центрів, потенціал яких не обмежується національними рамками; стимулювання приватних інвестицій в перспективні науково-дослідницькі напрями; можливість розподілу фінансових ризиків.

З 1 січня 2014 р. в ЄС реалізується РП-8 – «Горизонт 2020» [28]. Пріоритет у цій програмі віддано високоефективним технологіям - еко, нано-, біо- та інформаційним технологіям, які орієнтуються на вирішення ключових соціально-економічних проблем (розвиток «зеленої енергетики», транспорту, старіння населення). Ядро програми «Горизонт 2020» складають три основні пріоритетні напрями [28]: генерування провідних знань для зміцнення позицій ЄС серед провід-

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

них наукових держав світу (ES); досягнення індустріального лідерства, підтримка інновацій і бізнесу, включаючи малі та середні підприємства (II); вирішення соціальних проблем (SC) у відповідь на виклики сучасності, які визначені в стратегії «Європа 2020». Ще одним, четвертим компонентом, є програма неядерних досліджень Об'єднаного науково-дослідного центру. Бюджет програми «Горизонт 2020» на період 2014-2020 рр. передбачається в обсязі 80 млрд євро.

За період з 1993 р. по теперішній час в ЄС були затверджені чотири бюджети фінансування регіонального розвитку країн-членів. Бюджет 1994-1999 рр. в розмірі 138,19 млрд єку був спрямований на реалізацію цілей, які були передбачені в 1988-1993 рр. з доповненням мети 6: Розвиток і перебудова структури регіонів з виключно низькою щільністю населення. Найбільше коштів з фондів ЄС було направлено на Мету 1 – Сприяння розвитку і коригування структури відстаючих регіонів – 61,4%, а серед країн: Іспанію – 22,5%, Німеччину – 14,2% та Італію – 14,1 % [28].

Бюджет ЄС 2000-2006 рр. в розмірі 211,960 млрд євро передбачав наступні цілі фінансування: 1 – Сприяння розвитку і коригування структури відстаючих регіонів; 2 – Підтримка економічних і соціальних перетворень (конверсії) регіонів, які зіткнулися з проблемами структурного характеру; 3 – сприяння адаптації і модернізації політики і систем освіти, професійної підготовки зайнятості. Найбільша сума коштів фондів ЄС була спрямована на Мету 1 – Сприяння розвитку та корекції розвитку структури відстаючих регіонів – 78,9%. Між країнами-членами ЄС кошти структурних фондів в 2000-2006 рр. розподілилися наступним чином: Іспанія – 21,9%, Італія – 14,5%, Німеччина – 14,3% і Греція – 10,7%.

Бюджет ЄС 2007-2013 рр. в розмірі 338,780 млрд євро був спрямований на реалізацію наступних цілей: 1 – Конвергенція і конкурентоспроможність; 2 – Регіональна конкурентоздатність та зайнятість; 3 – Європейське територіальне співробітництво. Між країнами-членами кошти розподілилися наступним чином: Польща – 19,4; Іспанія – 10,0% і Італія – 8,1%.

Бюджет 2014-2020 рр. в розмірі 338,780 млрд євро передбачив реалізацію наступних цілей: 1 – Інвестування в економічне зростання і зайнятість; 2 – Європейське територіальне співробітництво. Між країнами-членами ЄС кошти фондів в 2014 – 2020 рр. розподілилися наступним чином: Польща – 22,6%, Італія – 9,1%, Іспанія – 7,8% і Румунія – 6,8%.

Найпомітнішим нововведенням наднаціональної регіональної політики стало виділення з 2014 р. за рівнем розвитку не двох, а трьох груп регіонів для розподілу асигнувань із структурних фондів ЄС, що відповідають за політику згуртування – Європейського фонду регіонального розвитку (ЕФРР) і Європейського соціального фонду (ЄСФ). Найбільший обсяг фінансування у напрямку регіональної політики ЄС, названому «Інвестиції для росту і зайнятості», призначений для менш розвинених регіонів – з ВВП на душу населення з урахуванням паритету купівельної спроможності валют (ПКС) нижче 75% від середнього по ЄС рівня (такі регіони розташовані в основному в країнах Центрально-Східної та Південної Європи). Певний обсяг асигнувань отримують регіони перехідного типу (з ВВП на душу населення від 75 до 90% від середнього по ЄС) і більш розвинені (ВВП на душу населення становить 90% від середнього по ЄС) [13]. Поділ регіонів на три групи дозволив дещо обмежити число проблемних територій с метою попередження «розпилення» коштів на більш благополучні регіони.

З точки зору розподілу коштів за окремими країнами-членами ЄС відбулися відчутні зрушення, хоча склад першої десятки лідерів за обсягами одержуваних асигнувань не змінився (Табл. 3).

Ще одним нововведенням наднаціональної регіональної політики є виділення серед 11 пріоритетів для асигнувань структурних фондів ЄС за напрямом «Інвестиції для росту і зайнятості» чотирьох ключових: підтримка НДДКР, інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), малого бізнесу та низьковуглецевої економіки [28]. Вважається, що саме ці пріоритети в найбільшій мірою відповідають завданням «Стратегії 2020», прийнятої в ЄС для досягнення «розумного, стійкого та інклюзивного» зростання. При цьому мінімум 80% асигнувань ЕФРР має йти на чотири названих пріоритету в більш розвинених регіонах, мінімум 60% в регіонах перехідного типу і щонайменше 50% в менш розвинених регіонах.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Таблиця 3

Основні країни-реципієнти фінансування в 2007 – 2013 і 2014 – 2020 рр. [13]

Країна	2007 – 2013 рр.		2014 – 2020 рр.	
	млрд. євро	%	млрд. євро	%
ЄС загалом	347,4	100,0	351,8	100,0
Польща	67,3	19,4	77,6	22,1
Італія	28,8	8,3	32,8	9,3
Іспанія	35,2	10,1	28,6	8,1
Румунія	19,7	5,7	23,0	6,5
Чехія	26,7	7,7	22,0	6,3
Угорщина	25,3	7,3	21,9	6,2
Португалія	21,5	6,2	21,5	6,1
Німеччина	26,3	7,6	19,2	5,5
Франція	14,3	4,1	15,9	4,5
Греція	20,4	5,9	15,5	4,4
Інші	61,9	17,8	73,8	21,0

Висновки. Проведений аналіз свідчить про те, що регіональна політика протягом всього періоду існування ЄС суттєво еволюціонувала. Відтак, можна виділити два основних етапи її розвитку.

На першому етапі (1951 – 1988 рр.) в ЄС впроваджувалась модель "Європа-держава", яка передбачала концентрацію регіональної політики на рівні країн-членів. При цьому кошти з загального бюджету ЄС виділялися безпосередньо країнам-членам, а ті вже розподіляли їх серед своїх регіонів. На другому етапі (1988 р. – по теперішній час) ЄС почав переходити до моделі «Європа регіонів», яка передбачає відмирання ролі національного рівня в проведенні національної політики. При цьому кошти з загального бюджету ЄС виділяються безпосередньо регіонам країн-членів.

Важливим елементом системи регулювання регіонального розвитку в ЄС є структурні фонди, кошти з яких розподіляються згідно затверджених цілей.

В свою чергу, кожен з етапів регіональної політики ЄС можна умовно розділити на два підетапи, які характеризуються різними цілями, пріоритетами та інструментами її реалізації.

В ЄС для досягнення поставлених цілей використовується загальнонаціональна селективна політика. Остання в свою чергу підрозділяється на поляризовану та вирівнюючу (як стимулюючу, так і стримуючу). При цьому, необхідно відзначити, що загалом регіональна політика в ЄС все більш переймається ідеологією «згуртування» своїх країн-членів.

Ефективність регіональної політики ЄС оцінюється науковцями та практиками неоднозначно. Як безсумнівні її успіхи можна відзначити: значну кількість створених за допомогою інвестицій робочих місць на підприємствах країн-членів ЄС, значний внесок у розвиток інфраструктури, підтримку в умовах економічної кризи проблемних країн, які змогли скористатися введеними в ЄС гнучкими механізмами перерозподілу засобів структурних фондів. Однак, більша частина досягнутих результатів спостерігається переважно в відсталих регіонах ЄС, самостійно не здатних залучити масштабні інвестиції в серйозні проекти.

У той же час, незважаючи на наявність позитивного ефекту від регіональної політики ЄС залишається відкритим питанням, наскільки вона досягала своєї довгострокової цілі – вирівнювання диспропорцій у рівні економічного розвитку територій. Відповідно до розрахунків науковців [29-33] ця проблема поки не вирішена, тому в найближчі роки проблема вирівнювання регіонів ЄС за рівнем ВВП на душу населення залишається надзвичайно актуальною. Більше того, розширення рамок ЄС за рахунок слаборозвинутих країн лише посилює ці контрасти.

Також досить гостро сьогодні в ЄС стоять проблеми міграції та безробіття. Крім того, в останні роки під впливом глобалізації та цілого ряду інших соціальних та політичних процесів, а також загострення екологічних проблем формуються нові виклики регіонального розвитку, які також вже впливають і істотно змінюватимуть політику ЄС та його пріоритети.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Багато з тих проблем, які вирішуються в ЄС є актуальними й в Україні, тому досвід формування та реалізації регіональної політики в ЄС є важливим при пошуку шляхів вирішення національних проблем регіонального розвитку.

Література

1. Березинская, О. Б. Принципы формирования и проведения структурной политики: мировой опыт и его применение в России / О. Б. Березинская. – Москва : Издательский дом «Дело» РАНХиГС. – 2014. – 52 с.
2. Сидоренко, О. В. Классификация инструментов селективной региональной политики государства [Электронный ресурс] / О. В. Сидоренко // Известия Иркутской государственной академии. – 2011. – № 5. – Режим доступа: <http://brj-bguep.ru/reader/article.aspx?id=9691>
3. Лавровский, Б. Л. Региональная политика выравнивания в ЕС: новейшие тенденции / Б. Л. Лавровский, И. А. Мурзов, А. В. Тягнибеда, Е. В. Уварова // Пространственная экономика. – 2011. – № 1. – С. 30–48.
4. Леонов, С. Н. Закономерности и особенности реализации селективной региональной политики зарубежных стран / С. Н. Леонов, О. В. Сидоренко // Пространственная экономика. – 2011. – №1. – С. 67–80.
5. Сидоренко, О. В. Методы реализации селективной региональной политики / О. В. Сидоренко // Вестник БИСТ. – 2010. – № 4 (8). – С. 96–106.
6. Швецов, А. Н. Общесистемная и селективная государственная региональная политика / А. Н. Швецов // Проблемный анализ и государственно-управленческое проектирование. – 2009. Вып. 2. - С. 38–50.
7. Сидоренко, О. В. Методический подход к оценке результативности селективной региональной политики / О. В. Сидоренко // Известия ИГЭА. – 2011. – № 5 (79). – С. 40–43.
8. Сидоренко, О. В. Селективная региональная политика государства: понятия, виды и инструменты реализации / О. В. Сидоренко, М. А. Буланова // Власть и управление на Востоке России. – 2014. - № 2 (67). - С. 1–6.
9. Сидоренко, О. В. Селективная региональная политика государства / О. В. Сидоренко, Т. Н. Бондаренко // Вестник Томского государственного университета. Экономика. – 2014. - № 3 (27). - С. 110–117.
10. Леонов С. Н. Селективная региональная политика как самостоятельный тип региональной политики государства [Электронный ресурс] / С. Н. Леонов, О. В. Сидоренко // Государственное управление. Электронный вестник. – 2011. - Вып. 28. – Режим доступа: http://ejournal.spa.msu.ru/vestnik/item/28_2011leonov_sidorenko.htm.
11. Леонов С. Н. Селективная и региональная политика: российский и зарубежный опыт / С. Н. Леонов, О. В. Сидоренко. – Владивосток : Изд-во Дальневост. Феральн. ун-та, 2012. - 168 с.
12. Региональная политика стран ЕС / Центр европейских исследований ИМЭМО РАН; отв. ред. А. В. Кузнецов. - Москва : ИМЭМО РАН, 2009. - 230 с.
13. Региональная политика: зарубежный опыт и российские реалии / под ред. А. В. Кузнецова, О. В. Кузнецовой. – Москва : ИМЭМО РАН, 2015. - 137 с.
14. Гусейнов, А. Г. Формирование региональной политики на уровне ЕС / А. Г. Гусейнов // Экономические науки. – 2014. - № 8. - С. 133–140.
15. Федорук С. В. Європейська інтеграція: регіональна політика Європейського Союзу. Короткий лексикон / С. В. Федорук, В. І. Галяс. - Луцьк : РВВ «Вежа», 2006. - 101 с.

References

1. Berezinskaya, O. B. (2014). *Principy formirovaniya i provedeniya strukturnoj politiki: mirovoj opyt i ego primenenie v Rossii* [Principles of formation and implementation of structural policy: world experience and its application in Russia]. Moskva: Izdatel'skij dom «Delo» RANHiGS [in Russian].
2. Sidorenko, O.V. (2011). Klassifikaciya instrumentov selektivnoj regional'noj politiki gosudarstva [Classification of instruments of selective regional policy of the state]. *Izvestiya Irkutskoj gosudarstvennoj akademii*. 5. Retrieved from <http://brj-bguep.ru/reader/article.aspx?id=9691> [in Russian].
3. Lavrovskij, B. L., Murzov, I. A., Tyagnibeda, A. V. & Uvarova, E.V. (2011). Regional'naya politika vyravnivaniya v ES: novejsie tendencii [Regional alignment policy in the EU: the latest trends]. *Prostranstvennaya ehkonomika*. 1. 30-48 [in Russian].
4. Leonov, S. N. & Sidorenko, O. V. (2011). Zakonomernosti i osobennosti realizacii selektivnoj regional'noj politiki zarubezhnyh stran [Regularities and peculiarities of the implementation of the selective regional policy of foreign countries]. *Prostranstvennaya ehkonomika*. 1. 67-80 [in Russian].
5. Sidorenko, O. V. (2010). Metody realizacii selektivnoj regional'noj politiki [Methods of implementing selective regional policy]. *Vestnik BIST*. 4(8). 96-106 [in Russian].
6. Shvecov, A. N. (2009). Obshchiesistemnaya i selektivnaya gosudarstvennaya regional'naya politika [System-wide and selective state regional policy]. *Problemyj analiz i gosudarstvenno-upravlencheskoe proektirovanie*. 2. 38-50 [in Russian].
7. Sidorenko, O. V. (2011). Metodicheskij podhod k ocenke rezul'tativnosti selektivnoj regional'noj politiki [Methodological approach to assessing the effectiveness of selective regional policy]. *Izvestiya IGEHA*. 5(79). 40-43 [in Russian].
8. Sidorenko, O. V. & Bulanova, M. A. (2014). Selektivnaya regional'naya politika gosudarstva: ponyatiya, vidy i instrumenty realizacii [Selective regional policy of the state: concepts, types and instruments of implementation]. *Vlast' i upravlenie na Vostoke Rossii*. 2(67). 1-6 [in Russian].
9. Sidorenko, O. V. & Bondarenko, T. N. (2014). Selektivnaya regional'naya politika gosudarstva [Selective regional policy of the state] // *Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta. Ehkonomika*. 3 (27). 110-117 [in Russian].
10. Leonov, S. N. & Sidorenko, O. V. (2011). Celektivnaya regional'naya politika kak samostoyatel'nyj tip regional'noj politiki gosudarstva [Selective regional policy as an independent type of regional policy of the state] *Gosudarstvennoe upravlenie. Ehlektronnyj vestnik*. 28. Retrieved from http://e-journal.spa.msu.ru/vestnik/item/28_2011leonov_sidorenko.htm [in Russian].
11. Leonov, S. N. & Sidorenko, O. V. (2012). *Selektivnaya i regional'naya politika: rossijskij i zarubezhnyj opyt* [Selective and regional policy: Russian and foreign experience]. Vladivostok: Izd-vo Dal'nevost. Feral'n. un-ta [in Russian].
12. Kuznecov, A. V. (Eds.). (2009). *Regional'naya politika stran ES* [Regional policy of the EU countries]. Moskva: IMEHO RAN [in Russian].
13. Kuznecov, A. V. & Kuznecova, O. V. (Eds.). (2015). *Regional'naya politika: zarubezhnyj opyt i rossijskie realii* [Regional policy: foreign experience and Russian realities]. Moskva: IMEHO RAN [in Russian].

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

16. Договор об учреждении Европейского объединения угля и стали (Париж, 18 апреля 1951 года) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ppt.ru/newstext.phtml?id=26875>.
17. Договор об учреждении Европейского экономического сообщества (Брюссель, 17 апреля 1957 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://docs.pravo.ru/document/view/20897669/28480100/>
18. Сидорова, Е. А. особенности бюджетной политики в Европейском Союзе / Е. А. Сидорова. – Москва : ИМЭМО РАН, 2012. - 129 с.
19. Державне управління регіональним розвитком України: монографія / за заг. ред. В. Є. Ворогіна, Я. А. Жаліла. – Київ : НІСД, 2010. - 288 с.
20. Бедерак, Д. А. Эволюция региональной политики выравнивания уровней экономического развития в Европейском Союзе / Д. А. Бедерак // Управленец. - 2014. - № 2 (48). - С. 33–38.
21. Договор о Европейском Союзе (Маастрихт, 7 февраля 1992 г.).
22. Lisbon European Council 23 and 24 march 2000. Presidency Conclusions. URL: http://www.consilium.europa.eu/en/nedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/00100-vl.en0.htm.
23. Commission of the European Communities, COM (2005) URL: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/34693/344802/Commission-recommendation-COM-2005>.
24. Working together for growth and jobs. A new start for the Lisbon Strategy. Brussels, 02.02.2005.
25. European Commission. Communication from the commission: Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. Brussels, 03.03.2010. COM (2010) 2020.
25. Стройко, Т. В. Стратегічні напрями функціонування фінансових інструментів регіональної політики ЄС / Т. В. Стройко, Т. Ф. Гордєєва, О. О. Євдоченко // Інфраструктура ринку. - 2016. - №1. - С. 28–32.
26. Беликов, В. Н. 7 рамочная программа Европейского Союза: возможности и правила участия / В. Н. Беликов, Е. А. Бубнова, А. В. Глушко. – Днепропетровск : Приднепровский научный центр НАН Украины и МОН Украины, 2010. - 73 с.
27. Фатеев, В. С. Региональная политика: теория и практика / В. С. Фатеев. – Минск : БГУ, 2004. - 480 с.
28. The EU explained: Regional Policy - Making Europe's regions and cities more competitive, fostering growth and creating jobs. URL: http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/brochures/2014the-eu-explained-regional-policy-making-europes-regions-and-cities-more-competitive-fostering-growth-and-creating-jobs.
29. Поліщук, Л. С. Регіональні асиметрії в ЄС та нові інструменти політики вирівнювання / Л. С. Поліщук // Актуальні проблеми міжнародних відносин. - 2015. - Вип. 126. Ч II. - С. 116–124.
30. Kyzym M., Khaustova V. Industrial Policy and Features of Industrial Development in Countries Belonging to Integration Associations – the European Union and the Customs Union [Electronic resource] / M. Kyzym, V. Khaustova // ACTA INNOVATIONS. - 2016. - №18. - Access mode: <http://www.proakademia.eu/acta-innovations/wydanianumery2016/nr-18/387.html>.
31. Матюшенко, І. Ю. Інституційна підтримка науково-інноваційного розвитку при формуванні єдиного дослідницького простору в країнах ЄС і Україні / І. Ю. Матюше-
14. Gusejnov, A. G. (2014). Formirovanie regional'noj politika na urovne ES [Forming a regional policy at the EU level]. *Ehkonomicheskie nauki*. 8. 133-140.
15. Fedoriuk, S. V. & Halias, V. I. (2006). *Yevropeiska intehratsiia: rehionalna polityka Yevropeiskoho Soiuзу. Korotkyi leksykon. [European integration: regional policy of the European Union. Short lexicon]*. Lutsk: RVV «Vezha» [in Ukrainian].
16. Dogovor ob uchrezhdenii Evropejskogo ob"edineniya uglya i stali [Treaty establishing the European Coal and Steel Community]. (18.04.1951) Retrieved from <http://ppt.ru/newstext.phtml?id=26875> [in Russian].
17. Dogovor ob uchrezhdenii Evropejskogo ehkonomicheskogo soobshchestva [Treaty establishing the European Economic Community] (17.04.1957) Retrieved from <http://docs.pravo.ru/document/view/20897669/28480100/> [in Russian].
18. Sidorova, E. A. (2012). *Osobennosti byudzhetnoj politiki v Evropejskom Soyuze. [Features of the budgetary policy in the European Union]*. Moskva: IMEMO RAN [in Russian].
19. Vorohin, V. Ye. & Zhalilo, Ya. A. (Eds.). (2010). *Derzhavne upravlinnia rehionalnym rozvytkom Ukrainy [Public administration of regional development of Ukraine]*. Kyiv: NISD [in Ukrainian].
20. Bederak, D. A. (2014). Ehvoluciya regional'noj politiki vyravnivaniya urovnej ehkonomicheskogo razvitiya v Evropejskom Soyuze [Evolution of the regional policy of equalizing the levels of economic development in the European Union]. *Upravlenec*. 2(48). 33-38 [in Russian].
21. *Dogovor o Evropejskom Soyuze [Treaty of the European Union]*. (07.12.1992). Maastricht [in Russian].
22. Lisbon European Council 23 and 24 march 2000. Presidency Conclusions. (2000). Retrieved from: http://www.consilium.europa.eu/en/nedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/00100-vl.en0.htm [in English].
23. Commission of the European Communities, COM (2005). Retrieved from: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/34693/344802/Commission-recommendation-COM-2005> [in English].
24. *Working together for growth and jobs. A new start for the Lisbon Strategy*. (02.02.2005). Brussels [in English].
24. European Commission. (03.03.2010). *Communication from the commission: Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth*. Brussels [in English].
25. Strojko, T. V., Gordeeva, T. F. & Evdochenko, O. O. (2016). Strategichni napryami funkcionavannya finansovih instrumentiv regional'noi politiki ES [Strategic directions for the functioning of financial instruments of the EU regional policy]. *Infrastruktura rynku*. 1. 28-32 [in Ukrainian].
26. Belikov, V. N., Bubnova, E. A. & Glushko, A. V. (2010). *7 ramochnaya programma Evropejskogo Soyuzu: vozmozhnosti i pravila uchastiya [7th Framework Program of the European Union: opportunities and rules for participation]*. Dnepropetrovsk: Pridneprovskij nauchnyj centr NAN i MON Ukrainy [in Russian].
27. Fateev, V.S. (2004). *Regional'naya politika: teoriya i praktika. [Regional'naya politika: teoriya i praktika]*. Minsk: BGU [in Russian].
28. *The EU explained: Regional Policy - Making Europe's regions and cities more competitive, fostering growth and creating jobs*. (n.d.). Retrieved from: http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/brochures/2014the-eu-explained-regional-policy-making-europes-regions-and-cities-more-competitive-fostering-growth-and-creating-jobs

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

нко, В. Є. Хаустова, С. Князев // Наука та інновації. - 2017. - Вип. 13 (2). - С. 5–26. - DOI: 10.15407/scin13.02.005.

32. Вдовічен А. Диспропорційність розвитку регіонів: європейський досвід та його застосування в Україні / А. Вдовічен, А. Кругляно // Actual Problems of Economics. - 2015. - № 1(163). - С. 220–231.

33. Воронов В. В. Процессы конвергенции и дивергенции в регионах Европейского союза: особенности и квалиметрия / В. В. Воронов, О. Я. Лавриненко // Балтийский регион. - 2013. - 3 (17). - С. 65–81.

[in English].

29. Polishchuk, L. S. (2015). Regionalni asimetrii v ES ta novi instrumenti politiki virivnyuvannya [Regional asymmetries in the EU and new alignment tools] *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn.* 126.II. 116-124 [in Ukrainian].

30. Kyzym, M., Khaustova, V. (2016). Industrial Policy and Features of Industrial Development in Countries Belonging to Integration Associations – the European Union and the Customs Union. *ACTA INNOVATIONS.* 18. Retrieved from <http://www.proakademia.eu/acta-innovations/wydania/numery2016/nr-18/87.html> [in English].

31. Matiushenko, I. Iu., Khaustova, V. Ie. & Kniaziev, S. I. (2017). Instytutsiina pidtrymka naukovo-innovatsiinoho rozvytku pry formuvanni yedynoho doslidnytskoho prostoru v krainakh YeS i Ukraini [Institutional support for scientific and innovation development in the formation of a single research space in the EU and Ukraine]. *Nauka ta innovatsii.* 13(2). 5-26. DOI: 10.15407/scin13.02.005 [in Ukrainian].

32. Vdovichen, A. & Kruhlianko, A. (2015). Dysproportsi-inist rozvytku rehioniv: yevropeyskyi dosvid ta yoho zastosuvannya v Ukraini [Disproportionality in the development of the regions: European experience and its application in Ukraine]. *Actual Problems of Economics.* 1(163). 220-231 [in Ukrainian].

33. Voronov, V.V. & Lavrinenko, O.Ya. (2013). Processy konvergencii i divergencii v regionah Evropejskogo soyuza: osobennosti i kvalimetriya [The processes of convergence and divergence in the regions of the European Union: features and qualimetr] *Baltijskij region.* 3(17). 65-81 [in Russian].

Надійшла 15.09.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Кизим, М. О. Еволюція регіональної політики в Європейському Союзі / Кизим М. О., Хаустова В. Є., Козирева О. В. // Науковий вісник Полісся. – 2017. - № 4 (12). Ч. 1. – С. 189-200.